

OFFICIËLE WOONADRESSEN

MARI EN UKE (1895-1943)

- 1 Suikerbakkerssteeg 8h
- 2 Wijngaardstraatje 1hv
Wijngaardstraatje 16h
- 3 Dirk van Hasseltsteeg 9h*
Dirk van Hasseltsteeg 27 I en II gang
Dirk van Hasseltsteeg 29h
Dirk van Hasseltsteeg 30 2ha
Dirk van Hasseltsteeg 36 2hv
- 4 Schipperstraat 8 III*
- 5 Koestraat 3a I
Koestraat 9 I *
Koestraat 21 I *
Koestraat 15a h*
Koestraat 15h *
Koestraat 18h*
- 6 Oudezijds Achterburgwal 127 I*
- 7 Sint Nicolaasstraat 26 1ha*
- 8 Nieuwezijds Armsteeg 12 2h
- 9 Krom Elleboogsteeg 7 I
- 10 Barndesteeg 17 2ha
- 11 Pieter Jacobszstraat 15 3h*
- 12 Dollebegijnensteeg 4h
- 13 Sint Annendwarsstraat 36h
- 14 Leidekkerssteeg 23h
- 15 Oudezijds Voorburgwal 184
Oudezijds Voorburgwal 146
- 16 Polanenstraat 50 2ha (Amsterdam-West)
- 17 Rozenstraat 199 1ha
- 18 Lange Houtstraat 46
- 19 Hazelaarstraat 10h* (Amsterdam-Noord)
- 20 Jonkerstraat 49
- 21 Weteringstraat 173

* Deze adressen zijn nog te bezichtigen. De overige adressen bevinden zich in afgesloten stegen, zijn geheel afgebroken of vervangen door nieuwbouw.

Stamboom

DEEL I

Mari Akkerman × Uke Dusselaar
(1873-1943) (1872-1944)

Jan Dusselaar	Henderika	Pietje	Jan	Rompje	Catharina	Maria
1892 (8 dgn)	1893-1972	1895-1951	1897-1911	1899-1992	1901 (2 mnd)	1902-1974

Sientje	Geeske	Doodgeboren kind	Uke	Aukje	Tinus	Jan
1903-1991	1905-1949	1906	1907-1972	1910-1985	1912-1984	1915-1991

Rika × Jan
1918-2005 1915-1991

Arend Tineke × Errol
1950-2022 1954 1948

Angelo Mustapha
1975 1978

*

Amsterdam, 1896 – De ontsnapping I

Amsterdam, maandag 9 maart 1896. De dag van transport. Mari en zijn vier medegevangenen worden bij het Huis van Bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam geketend en wel in de gereedstaande celwagen gezet. Vandaag zullen zij overgeplaatst worden naar de strafgevangenis in Alkmaar. Nog sterker dan op de luchtplaats moet Mari het gemis aan vrijheid ervaren nu hij de gevangensmuren verlaat. Hij kan haar ruiken, horen en zien, maar niet bereiken.

Als de gevangenen hun plaatsen hebben ingenomen, klapt de deur dicht en komt de wagen in beweging. Het verlaten van de gevangenispoort, de stadse geluiden, de gedachte aan zijn vrouw en twee dochttertjes, een glimp van vrije mensen op straat; Mari moet zich machteloos hebben gevoeld.

Hij zit al twee maanden vast en heeft er nog drie te gaan. Zijn vrouw is door alle ellende op straat gezet door de huisbaas en met de twee kleintjes teruggegaan naar Friesland. Ze hadden gehoopt hier in Amsterdam een beter leven op te bouwen.

Het wordt Mari te veel. Hij begint te rukken en trekken aan de ketting en het slot waarmee hij aan zijn medegevangene vastzit. Hij is geboeid met staal, maar het deert hem niet. Mari is een ruwe kerel, een werkman, en hij gebruikt al zijn kracht. Om de knellende pijn rond zijn polsen zal hij niet maken. Mari kent zijn krachten. Hij rukt en trekt. Hij wil niet naar Alkmaar, hij wil weg, weg uit die dievenwagen, weg uit de gevangenis. De medegevangenen kijken toe en beseffen waar toe Mari in staat is als hij kwaad wordt. Niet langer bestand tegen de brute werkmanskracht die in Mari naar boven komt, breekt het slot. Hij werpt het ding op de grond, laat de ketting los aan zijn pols hangen en wacht het juiste moment af.

Op het Centraal Station komt de wagen tot stilstand. De gevangenen zullen vanaf hier verder getransporteerd worden naar Alkmaar. Rijksveldwachter Rientsma, die het transport begeleidt en niks heeft meegekregen van wat zich zojuist achter in de wagen afspeelde, stapt uit en loopt om. Het portier aan de achterzijde gaat open. Dit is Mari's moment.

*

Dronten, jaren negentig – De foto I

Oma geeft mij een grote ingelijste zwart-witfoto met daarop mijn overgrootouders, haar schoonouders. Opa is al een paar jaar dood en de foto heeft voor haar kennelijk geen

bijzondere waarde. Ik ken de foto. Hij heeft nooit een prominente plek in het interieur van mijn opa en oma gehad. De foto stond niet tussen de andere familiefoto's in het eiken wandmeubel in de woonkamer, maar afgezonderd op een ladekast in hun slaapkamer.

Ik heb oma weleens gevraagd naar de ouders van opa. Haar geheugen laat haar, als het op mensen aankomt, nooit in de steek. Maar aan opa's ouders heeft zij weinig of geen herinneringen. Ze vertelt dat ze zijn ouders nauwelijks heeft meegemaakt. Dat ze al op leeftijd waren toen zij in 1938 met opa trouwde en dat ze niet lang daarna overleden. De foto is voor mij, misschien juist door het gebrek aan herinneringen, een object dat ik graag wil bewaren.

De wat vreemde compositie wekt mijn interesse. De twee geportretteerden zijn afzonderlijk van elkaar in het geheel geplakt. Ze zijn duidelijk bejaard, maar hun precieze leeftijden zijn moeilijk in te schatten. In hem herken ik vaag mijn opa, maar dan een forsere variant. Zijn donkere, samengedrukte haar lijkt op het ontkroeste haar van creolen en klemt als een lauwerkrans achter op zijn kalende schedel. De haardracht lijkt mij vooroorlogs. Zijn gezicht is bedrukt. Hij tuurt in het luchtledige en lijkt geen aandacht te hebben voor wat dan ook. Haar blik verraadt ook afwezigheid, ik zie direct dat zij geen zorgeloos leven heeft gekend. Ze oogt kwetsbaar. Ze heeft een smal, mager gezicht met een puntige kin, schuchter, de huid rond haar wangen, mond en keel hangt slap, een haarspeld klemt het haar strak over het hoofd, eenvoudig verzorgd, de ogen even opgewekt voor het moment, maar in die ogen zie ik een doorleefde pijn. Maar er is nog iets. Als je goed kijkt naar het pak van mijn

Mari en Uke

overgrootvader, de manier waarop de kraag van zijn hemd te ruim om de hals valt en de das, die wat vlak en futloos aan de boord hangt, dan zie je dat er iets niet klopt. Alsof hij dat pak niet daadwerkelijk aan heeft. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat de das, of misschien wel het gehele pak, getekend is. Hoe dan ook, ik wil de foto wel hebben.

Oma vertelt dat Mari en Uke, zo heetten mijn overgrootouders, in de Tweede Wereldoorlog zijn gestorven. En dat ze heel vroeger in aanraking zijn geweest met de kinderbescherming en een tijdje spoorloos verdwenen. Maar toen was opa nog niet geboren.

*

Dronten, jaren tachtig – Opa en Oma

Mijn opa en oma zijn Amsterdammers. Dat vind ik bijzonder. Ze spreken Amsterdams, ruiken Amsterdams (dat is een combinatie van sigarettengeur aan opa's handen, koffie en gebakken mosselen) en vertellen Amsterdamse verhalen, over Wil de Paardenkop, een hoertje met een groot hoofd uit de Koestraat, of over hun vrienden met Amsterdamse namen als Japie Vega, Bep Collet en Titi Swaan. En over oma die vroeger vaak lag te knokken met haar valse schoonzus Belse Marie. Ik krijg als jongetje van het platteland geen genoeg van deze verhalen uit de grote stad.

In Amsterdam gebeurt van alles: moord, doodslag, fietsendieven, maar het lijkt er vooral altijd gezellig te zijn. In Amsterdam wordt iedere dag wel gekaart, gevist, geknokt of een haring gegeten. Zelfs het knokken lijkt mij gezellig. Knokken doe je met je vrienden, of alleen, het doet niet echt pijn, vechten wel. En een Amsterdamse smeris kun je gewoon in de maling nemen. Of hij neemt jou in de maling. Dat is Amsterdams. Er is een dierentuin, er zijn rondvaartboten, junks voor wie je moet oppassen, trams die stoppen als je op het knopje drukt, bruine kroegen, mannen die als vrouwen verkleed achter de ramen zitten, pontjes waar je zo op kunt stappen en die je gratis naar de overkant brengen.

Het is allemaal zo anders dan in het pas aangelegde Dronten, waar ik woon met mijn ouders en broertje. Als ik buiten heb gespeeld, moet ik van mijn vader de klei uit mijn laarzen slaan voordat ik de oprit oploop. Hier zijn woonerven, een atletiekvereniging en een klimtoren naast een grasveldje.